

Kauzalita a kontingence

Typickým příkladem kontingence je úraz nebo dokonce smrt člověka, jdoucího po ulici, na kterého spadne cihla či taška, uvolněná ze střechy. To, že ten člověk šel v uvedenou dobu tou cestou a tímto místem, mělo své důvody a také příčiny; také to, že se cihla nebo taška pozvolna uvolňovala, jak se drolila malta a jak působilo počasí atd., mělo své příčiny. Nicméně to, že došlo právě v jednom okamžiku k setkání dvou tzv. kauzálních procesů, a to právě s tímto výsledkem, lze právem považovat za nahodilé. Podobně když dojde k výbuchu v domě, kde korodované trubky plynového vedení propouštějí svítiplyn do nějaké neodvětrávané prostory, v níž se nahromadí „třaskavá“ směs, jde při nějakém zajištění o nahodilou sestavu okolností (tj. kde všechny „příčiny“ jsou ve skutečnosti pouze podmínkami). Jakoby „sjednocený“ fenomén výbuchu však nelze považovat za následek jediné příčiny (totiž oné jiskry, která se „vyskytla“ jako poslední a zdá se být onou příčinou). Pokud odmítneme pankauzalismus jako neracionální hypotézu, musíme zkrátka s nahodilostmi resp. kontingencemi počítat. Otázka pak zní, jak mohou kontingence být zapojeny do kauzálního nexu, když následky chápeme jako „dané“, „rozhodnuté“, ba obsažené již v příčinách. Jsme-li nakloněni následek (zranění či smrt nebo výbuch) považovat za fenomén „vnitřně“ sjednocený a klást tak důraz na jeho fenomenální stránku, musíme také jeho jednotu považovat za nepochybný fenomén a následek nějaké příčiny. A musíme se tedy tázat, co je příčinou toho, že působení několika různých příčin může být sjednoceno v jediný následek – čili co je příčinou procesu integrace působení několika příčin do jediného následku.

(Písek, 031015-1.)